

אלמא איסור מוקדשין קדים — דמשעה שנוכר הוא קדוש, ועדיין לא נוכר הגיד, דהא חזין לזירת עובר קודמת לזירת גיד. ומשניין אף על גב דאיסור מוקדשים קדים אתי איסור גיד וחזיל — הוליל ואיסור ממור הוא, שנוהג צנני נח, כדקמני מתניתין (חולין ק, 3): והלא צנני נח נאסר גיד הנשה. ופרכינן מאן שמעת ליה הא סברא — דנוהג צנני נח? רבי יהודה, צלילי מתניתין (ספ). והאי תנא דרישא דמתניתין דלא כרבי יהודה — דקמני "צירך של ימין ושל שמאל", ואלו רבי יהודה שמעינן ליה לקמן דלמך: אינו נוהג אלא צאט. סבר לה כוותיה בחדא — דנוהג צנני נח. ופליג עליה בחדא — דנוהג צנני נח יריכות. אימור דשמעת ליה לרבי יהודה — דלמך דמשום חומריה דגיד דנוהג צנני נח, חזיל נמי לאיסור אחריה. בטמאה — שמעת ליה, דלמי איסור גיד וחזיל לאיסור טמאה. דלף על גב דאיסור טמאה ממעי אמה, ואיסור גיד אינו עד שיוולד, דהא רבי יהודה "אין נוהג צלילי" קאמר צננינן — אפילו הכי חזיל גיד אטמאה, משום דאיסור טמאה לאו צלילי הוא, ואיסור גיד חמור, שכן נוהג צנני נח. קדשים דאיסור כרת — שעל ידי קדשים צא לידי כרת, כגון אכלו צטומאה או פגול ונותר. מי שמעת ליה — דחזיל גיד עליוהי? אלא הכא במבכרת עסקינן — דלא קדוש ולד אלא צרמס ציליאתו.

ואשמעינן תנא דידן דלף על גב דלחין גיד נוהג צאט מוקדשים, דהא איסור מוקדשים קדים, כדלמך דלזירת עובר קודמת, ומו לא חמי איסור גיד וחזיל — אפילו הכי ש' מוקדשים שהגיד נוהג צהן, כגון צכור. ממה נפשך: אי נוהג צלילי — איסור גיד קודם, ומו לא פקע. ואי אין נוהג צלילי — תרזויהו צהדי הדדי אמו. ואיבעית אימא בולדות קדשים — ואשמעינן תנא דידן: דלא קדשי צמעי אמן, אלא צהוייתן — ציליאתן. הילכך, איסור גיד נוהג צכולן, משום דליהו קדים, דנוהג צלילי, ומו לא פקע. דלא מימא: צמעי אמן קדושים, ואיסור מוקדשין קדים, כדלמך צנפל שלא נתקשרו אצניו צגידין, ומו לא חמי איסור גיד וחזיל. להכי נקט "צהוייתן" — משום ליטנא דקרא דילפינן מיניה קדושת ולדות קדשים, צפוק שני דצבורות (יד, 3): "רק קדשין" — אלו תמורות, "אשר יהיו לך" — אלו הולדות. הנאכלים — חטאת ואשם ושלמים. שאין נאכלין — עולה.

תוספות

אלמא איסור מוקדשין קדים — אומר רבינו תם: משום דמתחלה הכל הוא בשר, והבשר עצמו מתקשה אחרי כן ומתלבן ונעשה גיד. ובקונטרס פירש לקמן: דמתחלה כשהגיד נוצר, אינו על הכף, ולא חזיל עד שיבא ויתקשה על הכף. ואף על גב דהשתא רצה לומר דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשים, על איסור אבר מן החי דלא חמיר כמוקדשים — חזיל. ועוד: דאי אפשר לאיסור גיד להיות בענין אחר. ועוד: דאין איסור אבר מן החי חל עד שיוולד, דאמר בסוף פרקין (חולין קג, א), כגון שטרפה עם יציאת רובה, דאיסור טרפה ואיסור אבר מן החי חזיל בהדי הדדי.

והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בשל ימין כו' — הוה מצוי למימר: מדקתני "נוהג בשלילי" ופליג רבי יהודה, אלא רישא דמלתא נקט.

קדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה — משמע: דאפילו בשלמים ולאחר זריקה, דשרי אף לזרים, בעי למימר דלא חזיל כלל איסור גיד ושרי באכילה. אף על גב דלאחר זריקה פקע איסור קדשים, מדלא אשכחן דחזיל אלא במבכרת. ותימה: כיון דהשתא ליכא איסור קדשים, אף על גב דיכול לבא לידי איסור כרת, כגון אם אוכלו בטומאת הגוף, אמאי לא יחול איסור גיד. דאין כאן איסור חל על איסור, כדאמר בפרק "ארבעה אחיו" (יבמות לב, א) דאחות אשה מתלא

תלי וקאי כו! ויש לומר: כיון דמחיים לא חזיל איסור גיד, דאיכא איסור מוקדשין דיכול לבא לידי כרת על ידי פיגול ונותר וטמא, תו לא חזיל איסור גיד לאחר שחיטה וזריקה. דבעינן שיחול מחיים איסור גיד, דומיא דיעקב שנשה לו גידו מחיים. ואם תאמר: ונימא, מנו דאיתוסף איסור גיד לבני נח, איתוסף נמי לישראל! ויש לומר: דהא דנאסר לבני נח, היינו דוקא לבני יעקב, דקודם מתן תורה איקרו בני נח. ואפילו נאסר מתחלה לכל אומות העולם, הא אמר בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט, א): כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני — לישראל נאמרה ולא לבני נח. ואם כן לאחר מתן תורה שרו לכולהו, לבר מישראל. ואם תאמר: ונימא, מיגו דאיתוסף איסור גיד לגבוה דאסור להעלותו, איתוסף נמי להדיוט איסור אכילה! ויש לומר: דאיכא למאן דאמר בסמוך "מחוברין, יעלו".

הכא במבכרת עסקינן דברחם קדוש — ובהזי הדדי קאתו, וקא משמע לן דלא מנבטל איסור קדשים החמור איסור גיד הקל מלחול עמו. ואם תאמר: והא איסור גיד

אלמא [הרי איפוא] שיצירת איברי הגוף קודמת ליצירת הגידים, ומכאן שאיסור מוקדשין החל על גוף ולד הבהמה משעה שנוצר הריהו קדים [קודם] לאיסור גיד הנשה, ואין שני איסורים אלה באים כאחד! ומשיבים: **אף על גב** [אף על פי] שאיסור מוקדשין אמנם קדים [קודם] לאיסור גיד

אַלְמָא: אִיסוּר מוּקְדָּשִׁין קָדִים! — אָף עַל גַּב אִיסוּר מוּקְדָּשִׁין קָדִים, אֶתִּי אִיסוּר גִּיד חַיִּיל עַלְיֵיהוּ, שְׁפָן אִיסוּרוֹ נוֹהֵג בְּבִנֵי נַח. — מֵאֵן שְׁמַעְתָּ לִּיהֵא סְבָרָא — רַבִּי יְהוּדָה, וְהָא מִתְנִיתִין דְּלֵא פְרַבִּי יְהוּדָה, דְּקֵתְנִי: נוֹהֵג בְּבִהֶמָה וּבְחִיָּה, בְּיָרֵךְ שְׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שְׁל שְׂמָאל! — הָאִי תַנָּא סְבַר לֵה פְּוֹתִיָּה בְּחֵדָא, וּפְלִיג עַלֵּיהֵא בְּחֵדָא. — אִימַר דְּשְׁמַעְתָּ לִּיהֵא לְרַבִּי יְהוּדָה בְּטִמְאָה — דְּאִיסוּר לָאו, קְדָשִׁים דְּאִיסוּר פְּרַת, מִי שְׁמַעְתָּ לִּיהֵ? אָלָא, הֵכָא בְּמַבְכְּרַת עֶסְקִינָן — דְּבִרְחָם קְדוּשָׁ. וְאִי בְּעִית אִימָא: יוֹלְדוֹת קְדָשִׁים — בְּהוֹוִיתָן הֵן קְדוּשִׁים.

אָמַר רַבִּי חֵיִיא בְּר יוֹסֵף: לֹא שָׁנוּ אָלָא קְדָשִׁים הַנֶּאֱכָלִין, אָבַל קְדָשִׁים שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין — אֵין אִיסוּר גִּיד נוֹהֵג בְּהֵן. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶחָד קְדָשִׁים הַנֶּאֱכָלִין וְאֶחָד קְדָשִׁים שְׂאִין נֶאֱכָלִין — אִיסוּר גִּיד

בענין אחר. שאיסור גיד הנשה נוהג אף בבני נח, ופליג עליה בחדא [וחזק עליו בענין אחר]. ולדעתו נוהג איסור זה בשתי הירכיים. ושואלים עוד על העמדת משנתנו כשיטת ר' יהודה: אימר [אָמור]. יש מקום לומר] ששמעת ליה [אותן] את ר' יהודה שסבור כי משום שאיסור גיד הנשה הוא איסור חמור (שכן הוא אסור אף לבני נח), ולכן הריהו חל על איסור קודם. ואולם אין זה אלא בבהמה האסורה באכילה משום שהיא טמאה, שכן איסור אכילת בהמה טמאה אינו אלא איסור לאו, שאיסור קל הוא, שעונשו מלקות. מה שאין כן איסור אכילת קדשים, שהריהו איסור חמור, שעונשו כרת, מי [האם] גם כן שמעת ליה [אותן] שחל איסור גיד הנשה על בהמת המוקדשים? ומציעים הסבר אחר: **אלא, הכא** [כאן]. במשנתנו אין אנו עוסקים בבהמה שהיא מוקדשת, אלא בבהמת חולין, ואולם בזו המבכרת (הממליטה לראשונה) **עסקינן** [עוסקים אנו]. ולענין דין איסור גיד הנשה בעובר שיצא ממנה, שכן רק ביציאתו מרחם אמו הריהו קדוש בקדושת בכור. והשמיעתנו משנתנו שאף שאין איסור גיד הנשה נוהג בשאר המוקדשים, מכל מקום יש מוקדשים שנוהג בהם איסור גיד הנשה, כבכור. ומוסיפים: **ואי בעית אימא** [ואם תרצה אָמור הסבר אחר]: משנתנו אמנם עוסקת בולדות קדשים, ובאשר לשאלה כי איסור מוקדשים קודם לאיסור גיד הנשה, ולכן אין מקום לאיסור גיד הנשה לחול — סבור התנא של משנתנו בדינם של ולדות קדשים כי הם מתקדשים בהווייתן (בהתהוותם), בעת שהם יצורים לעצמם, שרק בשעת יציאתם ממעי אמה הן נעשים קדושים. ולכן נוהג בהם איסור גיד הנשה שכן הוא קודם לאיסור קדושתם, שכן חל עוד בהיותם במעי אמה (ולשיטה הסבורה כי אין איסור גיד הנשה נוהג בשליל — הרי שני האיסורים באים כאחד).

אחר שנתברר טעם הדין השנוי במשנתנו באיסור גיד הנשה במוקדשים, דנים באלו קדשים אמורים הדברים. **אמר ר' חייא בר יוסף: לא שנו** במשנתנו שנוהג איסור גיד הנשה **אלא דווקא בקדשים הנאכלין** (כחטאת, ואשם, ושלמים), **אבל קדשים שאינן נאכלין** (כקרבת עולה) — **אין איסור גיד נוהג בהן**. ואילו **ר' יוחנן אמר כי אחד** (כין **קדשים הנאכלין**, ואחד (ובין **קדשים שאין נאכלין** — **איסור גיד**

תלי וקאי כו! ויש לומר: כיון דמחיים לא חזיל איסור גיד, דאיכא איסור מוקדשין דיכול לבא לידי כרת על ידי פיגול ונותר וטמא, תו לא חזיל איסור גיד לאחר שחיטה וזריקה. דבעינן שיחול מחיים איסור גיד, דומיא דיעקב שנשה לו גידו מחיים. ואם תאמר: ונימא, מנו דאיתוסף איסור גיד לבני נח, איתוסף נמי לישראל! ויש לומר: דהא דנאסר לבני נח, היינו דוקא לבני יעקב, דקודם מתן תורה איקרו בני נח. ואפילו נאסר מתחלה לכל אומות העולם, הא אמר בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט, א): כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני — לישראל נאמרה ולא לבני נח. ואם כן לאחר מתן תורה שרו לכולהו, לבר מישראל. ואם תאמר: ונימא, מיגו דאיתוסף איסור גיד לגבוה דאסור להעלותו, איתוסף נמי להדיוט איסור אכילה! ויש לומר: דאיכא למאן דאמר בסמוך "מחוברין, יעלו".

מסורת הש"ס

- א. חולין ק.ב. קב.א.
- ב. זבחים צח.א. קיד.א. מנחות פג.א. תמורה יא.א. כה.א. כריתות כג.ב. נדה מא.א. ילק"ש תורה תקט. תקפ.א. תקפ.ב.

גרסות

קדים אתי איסור גיד חזיל עליהו סכתי"מ: **קדים חזיל אתי איסור גיד חזיל עליה.**

שמעת ליה האי סברא בכתי"מ: **מאן שמעת דאית ליה האי סברא** ויש בכתי"י: **מאן שמעת דאמר האי סברא.**

קדשים דאיסור בכתי"מ: **בקדשים דאיסור.**

ואי בעית אימא ולדות קדשים בכתי"מ: **ואב"א לעולם בולדות קדשים** וקסבר ולדות קדשים.

להלקותו – לקי אס אכלו. להעלותו – למוצא, אין איסור גיד נוהג, כדלמרינן לקמן דלא כתיב "ולא יאכל המוצא". לישנא אחרינא כאן לחלצו כאן להעלותו – מאן דאמר אין נוהג צעולה – לחלצו קאמר, שאינו מצווה לחלצו מן היד, ומאן דאמר נוהג – להעלותו פירש מן היד. רב נחמן בר יצחק אמר לחלצו פליגי – דמאן דאמר נוהג – קסבר: מצוה לחלצו. וללישנא קמא להעלותו פליגי, מאן דאמר נוהג – קסבר להעלותו נמי אסור עס היד, כדפליגי רבי ורבנן לקמן. דלרבי שרי, כדמוקי לקמן אליבא דרבי, כי אילטרין קרא למשרי גיד הנשה, נמוכר. ולרבנן אסור, דבעינן "מן המותר לישראל". הכל – רביא הוא. אפילו פרשו – מן הנשך הן גידין, נגידין המותרין קאמר, דומיא דעמנות. ומאן שמעת ליה כו' – כלומר, והן מתניחין לאו דברי הכל היא, אלא רבי היא, ופליגי רבנן עליה, וכדתיבא כו'. ומפלוגמיהו שמעינן דלרבי – גיד הנשה מותר, ולרבנן – אסור, כדמפרש ואולי. ומה אני מקיים הבשר והדם – ולא גידין. בפוקעין – מעל האור, *אשקלני"ט. מידי דהוי אראשה של עולה – דלרבי שיקריננו שלם, כדכתיב (ויקרא א) "ואם הראש", והרי עמנות הרבה יש.

תוספות

לרבי יוחנן קדים, דאמר (חולין עה,א): תלש חלב מבן תשעה חי, דחלבו כחלב בהמה. והדר אתא איסור מוקדשין דחמיר, וחייל עליה. ואם כן, לרבי יוחנן "מוקדשין נוהגין בגיד" מבעי ליה: ונראה: דלרבי יוחנן לא חייל איסור גיד ואיסור חלב, עד שיצא לחוץ ממעי אמו לאויר העולם. וכן משמע, דבסוף פירקין (חולין קג,א) קאמר רבי יוחנן גופיה: כשנטרפה עם יציאת רובה, דאיסור אבר ואיסור חלב ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו. אלמא, דליכא איסור חלב במעי אמו.

פרשו ירדו רבי היא דתניא כו' – תימה: אמאי מיייתי הך ברייתא קמייתא? ונראה: דאי לאו ברייתא קמייתא, הוה מצי למימר דרבנן סברי שיש לרבות כל מה שנוכל לרבות, ואפילו פרשו דאיסורא. ולית לן למעוטי אלא פוקעים גרידא, שהוא סוף העלאה. ורבי סבר דרביא ומיעוטא אית לן לאוקומי בתחלת העלאה, ולא נמעט כמו כן אלא דבר אחד, דהיינו פרשו דאיסורא. אבל מחוברים דאיסורא, ופרשו דהיתירא – יעלו. ולהכי מיייתי ברייתא קמייתא, דגידים דהיתירא נמי כשפרשו ירדו, דומיא דעצמות דהיתירא, ועל כרחך רבי היא. אלמא, לא מרבי רבי כל מה שיכול להרבות, דהא אוקי נמי מיעוט בפרשו דהיתירא. והכי נמי לרבנן לא מרבי כל מה שיכולין להרבות, אלא ממעטין דאיסורא אפילו במחוברים.

נוהג בהן. אמר רב פפא בהסבר דברי חכמים אלה: ולא פליגי [ולא נחלקו]. ר' חייא בר יוסף ור' יוחנן בעיקר הדין, שהכל סבורים כי נוהג איסור אכילת גיד הנשה אף בקדשים שאינם נאכלים. ולכך כאן שאמר ר' יוחנן את דבריו, בא רק להוסיף ולומר כי נוהג איסור זה אף לענין להלקותו את האוכל גיד הנשה של קרבן עולה. וכמו כן, כאן שאמר ר' חייא בר יוסף שאין איסור גיד הנשה נוהג בקדשים שאינם נאכלים, בא רק להשמיענו שאין איסור גיד הנשה נוהג לענין אכילת מזבח נחשבת כאיסור אכילת גיד הנשה, והריהו מוקרב על גבי המזבח. איכא דאמרי [יש שאומרים] שכן אמר רב פפא בלשון אחרת: ולא פליגי [ולא נחלקו] ר' חייא בר יוסף ור' יוחנן בעיקר הדין, שהכל סבורים כי נוהג איסור אכילת גיד הנשה אף בקדשים שאינם נאכלים. ולכן כאן שאמר ר' חייא בר יוסף שאין איסור גיד הנשה נוהג בקדשים שאינם נאכלים – הרי זה לענין לחלצו (להוציא) את גיד הנשה מירך בהמת הקרבן, לפני הקרבתה על גבי המזבח. והשמיענו שאין איסור גיד הנשה נוהג בקדשים שאינם נאכלים, ולכן אין נדרשים להוציא את גיד הנשה לפני ההקרבה. וכן כאן שאמר ר' יוחנן שנוהג גיד הנשה אף בקדשים שאינם נאכלים – הרי זה לענין להעלותו על גבי המזבח את גיד הנשה כשלעצמו (אם הוצא מן הירך). והשמיענו שלענין זה נוהג איסור גיד הנשה, ואין להקריבו על גבי המזבח כשלעצמו. ואילו רב נחמן בר יצחק אמר כי ר' חייא בר יוסף ור' יוחנן בדין להעלותו על גבי המזבח את גיד הנשה הנמצא בתוך הירך פליגי [נחלקו]. וממק רב נחמן בר יצחק את דבריו: דתניא [שכן שנויה ברייתא] על הכתוב בדין העולה "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" (ויקרא א, ט), ובאה הלשון המכלילה "הכל" לרבות להקריבה על גבי המזבח אף את העצמות והגידים והקנינים והטלפים שבקרבו. יכול כך הוא הדין אפילו בעצמות וגידים וקנינים וטלפים שכבר פרשו מגוף הקרבן, שיעלו על המזבח כשלעצמם? לכך תלמוד לומר (מלמדנו הנאמר) "ועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח ה' אלהיך" (דברים יב, כז) – שאין מקריבים על המזבח אלא את בשר הקרבן ודמו. וממשיכים לרדו: אי [אם] כדברי דרשה זו שאין מקריבים אלא את בשר הקרבן ודם, מעתה יכול יהא הדין שהמקריב צריך שיחלוץ (יציא) מגוף הקרבן גידים ועצמות שיש בו, ולא יעלה אלא בשר ודם בלבד לגבי מזבח? לכך תלמוד לומר (מלמדנו הנאמר) "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" כי מקריבים אף את העצמות והגידים והקנינים והטלפים שבגוף הקרבן. הא [הרי] כיצד ניישב שתי דרשות אלה, הנראות כסותרות זו את כשהוולו למזבח והינם עתה בראשו של מזבח – ירדו מן המזבח, ולא יוקרבו עליו. עד כאן דברי הברייתא, ויש לברר: מאן [מן] הוא התנא ששמעת ליה [אותו] שאמר דין זה בעצמות וגידים וקנינים וטלפים שפרשו מגוף הקרבן, שאף אם עלו למזבח דינם שירדו? הלא שיטת רבי היא, דתניא [שכן שנויה ברייתא] על הכתוב בקרבן העולה "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" – באה לשון "הכל" לרבות להקריבה אף את העצמות והגידים והקנינים והטלפים, ואפילו פרשו מגוף הקרבן, הריהם קרבים כשלעצמם. והא [והרי] מה אני מקיים "ועשית עולותיך הבשר והדם"? בחלקי הקרבן הפוקעין (מתפקעים על ידי האש) ונושרים אל מחוץ למזבח. הא [הרי] כיצד ניישב את דרשות הכתובים הנראות כסותרות זו את זו? אם היו אלה עיכולי בשר הקרבן שפקעו מעל המזבח – אתה מחזיר אותם אל המזבח. ואי (ואין) אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות קנינים וטלפים שפקעו ונשרו מעל המזבח. אלה דברי חכמים. ואילו רבי אומר: כתוב אחד אומר: כתוב אחד אומר "ועולותיך הבשר והדם" – הרי זה הכתוב ריבה, וכתוב אחד אומר ועשית "עולותיך הבשר והדם" – הרי זה הכתוב ריבה, וכתוב אלה מחוברים עדיין לגוף הקרבן – יעלו, ואולם אם פרשו מגוף הקרבן – אפילו קרה והם הינם עתה בראשו של מזבח, ירדו. ובבירור שיטותיהם של חכמים ורבי יש לומר כי רבנן [נחלקו] אינם מיישבים כרבי – שכן לגבי גידים ועצמות וקנינים וטלפים המחוברים לא איצטריך קרא לרבויהי [לא נצרך הכתוב לרבות]. שהריהם קרבים למזבח, מידי דהוה [נכדבד שהוא] ראשה של העולה, שהריהו קרב בשלמותו (כנאמר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על המזבח". ויקרא א, ח), אף שיש בו עצמות רבות. ואולם כי איצטריך קרא [כנאמר נצרך הכתוב] לרבות – הרי זה למקרה שבו פרשו מגוף הקרבן. ואילו רבי שלדעתו בא הכתוב לרבות את המחוברים, סבור כי אכן למחוברים דהיתירא [של היתר].

גירסות

איכא דאמרי אמר רב פפא ולא בכת"י: ר' נחמן בר יצחק אמר להעלותו לא. רב נחמן בר יצחק אמר להעלותו בכת"י: רב נחמן בר יצחק אמר לחלצו. הכהן את הכל המזבחה בכת"י: הכהן את הכל. ויעלה בשר לגבי מזבח בכת"י: ויעלה על גבי המזבח וכן: ויעלה בשר על גבי המזבח. אי בשר ודם בכת"י: אי בשר. אפילו בראשו בכת"י: אפי' הן בראשו. ומאן תנא דשמעת ליה בכת"י: ומאן שמעת ליה. וכתוב אחד אומר ועשית ויש בכת"י: וכתוב ועשית. לא איצטריך קרא לרבויהי בכת"י: לא איצטריך קרא.

את דבריו: דתניא [שכן שנויה ברייתא] על הכתוב בדין העולה "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" (ויקרא א, ט), ובאה הלשון המכלילה "הכל" לרבות להקריבה על גבי המזבח אף את העצמות והגידים והקנינים והטלפים שבקרבו. יכול כך הוא הדין אפילו בעצמות וגידים וקנינים וטלפים שכבר פרשו מגוף הקרבן, שיעלו על המזבח כשלעצמם? לכך תלמוד לומר (מלמדנו הנאמר) "ועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח ה' אלהיך" (דברים יב, כז) – שאין מקריבים על המזבח אלא את בשר הקרבן ודמו. וממשיכים לרדו: אי [אם] כדברי דרשה זו שאין מקריבים אלא את בשר הקרבן ודם, מעתה יכול יהא הדין שהמקריב צריך שיחלוץ (יציא) מגוף הקרבן גידים ועצמות שיש בו, ולא יעלה אלא בשר ודם בלבד לגבי מזבח? לכך תלמוד לומר (מלמדנו הנאמר) "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" כי מקריבים אף את העצמות והגידים והקנינים והטלפים שבגוף הקרבן. הא [הרי] כיצד ניישב שתי דרשות אלה, הנראות כסותרות זו את כשהוולו למזבח והינם עתה בראשו של מזבח – ירדו מן המזבח, ולא יוקרבו עליו. עד כאן דברי הברייתא, ויש לברר: מאן [מן] הוא התנא ששמעת ליה [אותו] שאמר דין זה בעצמות וגידים וקנינים וטלפים שפרשו מגוף הקרבן, שאף אם עלו למזבח דינם שירדו? הלא שיטת רבי היא, דתניא [שכן שנויה ברייתא] על הכתוב בקרבן העולה "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" – באה לשון "הכל" לרבות להקריבה אף את העצמות והגידים והקנינים והטלפים, ואפילו פרשו מגוף הקרבן, הריהם קרבים כשלעצמם. והא [והרי] מה אני מקיים "ועשית עולותיך הבשר והדם"? בחלקי הקרבן הפוקעין (מתפקעים על ידי האש) ונושרים אל מחוץ למזבח. הא [הרי] כיצד ניישב את דרשות הכתובים הנראות כסותרות זו את זו? אם היו אלה עיכולי בשר הקרבן שפקעו מעל המזבח – אתה מחזיר אותם אל המזבח. ואי (ואין) אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות קנינים וטלפים שפקעו ונשרו מעל המזבח. אלה דברי חכמים. ואילו רבי אומר: כתוב אחד אומר: כתוב אחד אומר "ועולותיך הבשר והדם" – הרי זה הכתוב ריבה, וכתוב אחד אומר ועשית "עולותיך הבשר והדם" – הרי זה הכתוב ריבה, וכתוב אלה מחוברים עדיין לגוף הקרבן – יעלו, ואולם אם פרשו מגוף הקרבן – אפילו קרה והם הינם עתה בראשו של מזבח, ירדו. ובבירור שיטותיהם של חכמים ורבי יש לומר כי רבנן [נחלקו] אינם מיישבים כרבי – שכן לגבי גידים ועצמות וקנינים וטלפים המחוברים לא איצטריך קרא לרבויהי [לא נצרך הכתוב לרבות]. שהריהם קרבים למזבח, מידי דהוה [נכדבד שהוא] ראשה של העולה, שהריהו קרב בשלמותו (כנאמר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על המזבח". ויקרא א, ח), אף שיש בו עצמות רבות. ואולם כי איצטריך קרא [כנאמר נצרך הכתוב] לרבות – הרי זה למקרה שבו פרשו מגוף הקרבן. ואילו רבי שלדעתו בא הכתוב לרבות את המחוברים, סבור כי אכן למחוברים דהיתירא [של היתר].

זו? כל דרשה עניינה באופן אחר: אם העצמות וגידים וקנינים וטלפים עדיין מחוברים לגוף הקרבן – יעלו על גבי המזבח. ואם פרשו מגוף הקרבן, אפילו כשהוולו למזבח והינם עתה בראשו של מזבח – ירדו מן המזבח, ולא יוקרבו עליו. עד כאן דברי הברייתא, ויש לברר: מאן [מן] הוא התנא ששמעת ליה [אותו] שאמר דין זה בעצמות וגידים וקנינים וטלפים שפרשו מגוף הקרבן, שאף אם עלו למזבח דינם שירדו? הלא שיטת רבי היא, דתניא [שכן שנויה ברייתא] על הכתוב בקרבן העולה "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" – באה לשון "הכל" לרבות להקריבה אף את העצמות והגידים והקנינים והטלפים, ואפילו פרשו מגוף הקרבן, הריהם קרבים כשלעצמם. והא [והרי] מה אני מקיים "ועשית עולותיך הבשר והדם"? בחלקי הקרבן הפוקעין (מתפקעים על ידי האש) ונושרים אל מחוץ למזבח. הא [הרי] כיצד ניישב את דרשות הכתובים הנראות כסותרות זו את זו? אם היו אלה עיכולי בשר הקרבן שפקעו מעל המזבח – אתה מחזיר אותם אל המזבח. ואי (ואין) אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות קנינים וטלפים שפקעו ונשרו מעל המזבח. אלה דברי חכמים. ואילו רבי אומר: כתוב אחד אומר: כתוב אחד אומר "ועולותיך הבשר והדם" – הרי זה הכתוב ריבה, וכתוב אחד אומר ועשית "עולותיך הבשר והדם" – הרי זה הכתוב ריבה, וכתוב אלה מחוברים עדיין לגוף הקרבן – יעלו, ואולם אם פרשו מגוף הקרבן – אפילו קרה והם הינם עתה בראשו של מזבח, ירדו. ובבירור שיטותיהם של חכמים ורבי יש לומר כי רבנן [נחלקו] אינם מיישבים כרבי – שכן לגבי גידים ועצמות וקנינים וטלפים המחוברים לא איצטריך קרא לרבויהי [לא נצרך הכתוב לרבות]. שהריהם קרבים למזבח, מידי דהוה [נכדבד שהוא] ראשה של העולה, שהריהו קרב בשלמותו (כנאמר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על המזבח". ויקרא א, ח), אף שיש בו עצמות רבות. ואולם כי איצטריך קרא [כנאמר נצרך הכתוב] לרבות – הרי זה למקרה שבו פרשו מגוף הקרבן. ואילו רבי שלדעתו בא הכתוב לרבות את המחוברים, סבור כי אכן למחוברים דהיתירא [של היתר].

עיונים

כאן להלקותו נחלקו ראשונים. יש שכתבו שהכוונה היא לאדם האוכל את גיד הנשה של המוקדשים שאינם נאכלים (רש"י). אבל תמיה על פירוש זה, מה חידוש יש בדבר? ולכך פירשו שהכוונה להלקות את זה שהעלים על המזבח, ולהשמיענו שאין הוא לוקה משום אכילת גיד הנשה, אף שעשה איסור, והעלה למזבח מן הדברים שאינם ראויים לו, שאין זה בכלל "ממשקה ישראל", מן המותר לישראל (ר"ן).

לרבות העצמות דינן של העצמות נידון על ידי המפרשים באופנים שונים. יש שחקרו בעצם דין זה: האם בהיות העצמות מחוברות לגוף הקרבן, הריהן נחשבות כחלק מגוף הקרבן, והלה מצות הקטרה עליהן כדרך שחלה על כל הקרבן. או שמא אין הן בכלל מצות הקטרת הקרבן, ואולם בהיותן מחוברות לגוף הקרבן הריהן נספחות אליו, וגזירת הכתוב היא שתוקרנה עמו. ויש שהכריעו שאין העצמות בכלל מצות הקטרה (תורת הקדוש), ויש הסבורים כי יש דין הקטרה גמור בעצמות בעת היותן מחוברות לגוף הקרבן (בנין שלמה, מנחת ברוך, איז"מ).

ועוד דנו אחרונים בעצמות שיש בהן מח, האם הן נחשבות כשאר העצמות, ולכן אם פרשו מן הקרבן קודם הקרבתו שוב אין הן קרבות. או שמא נחשבות כבשר הקרבן, ולכן אף אם פרשו מן הקרבן קודם הקרבתו, יש לשבר את העצמות ולהוציא את המח שבתוכן, ולהקריבו כשאר הבשר (מקד"ד). והשפ"א פשט שהריהן כשאר עצמות.

רבי הוא דתניא תהו התוס' מדוע הובאה הברייתא הראשונה, והשיבו כי אילו לא היתה מובאת ברייתא זו, היה מקום לומר שחכמים סבורים שיש לרבות הכל, ואפילו פרשו של

איסור. ואין אנו ממעטים אלא איברים שפקעו מעל המזבח. ואילו רבי סבור שאין ממעטים אלא של איסור, אבל מחוברים של איסור ופורשים של היתר הריהם מועלים למזבח. ולכך מובאת הברייתא הראשונה המלמדת כי גידים של היתר כשפרשו גם הם מורדים מן המזבח, ובדומה לעצמות של היתר. ובודאי דברי רבי הם, ומכאן נסיק כי לא מרבה רבי כל דבר, ומכאן גם נלמד שדעת חכמים שהם ממעטים של איסור ואפילו במחוברים.

אכן כתבו ראשונים (רמב"ן, ר"ן, ריטב"א) כי אין מקום לשאלה זו, שכן דרך התלמוד הוא להביא ברייתות אף שלא לצורך, כדי לפרש מי הוא זה ששנה אותו.

אורח ההלכה

העצמות והגידים והקנינים והטלפים... פרשו אפילו בראשו של מזבח ירדו העצמות והגידים והקנינים והטלפים בזמן שאינם מחוברים, אם עלו למזבח – ירדו. כמשנה בזבחים. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"ג ה"ט).

עיכולי בשר אתה מחזיר איברים שפקעו מעל המזבח, אם יש בהם ממש, אפילו פקעו אחר הצות הלילה – יחזיר. ואם אין בהם ממש, אפילו פקעו קודם הצות – לא יחזיר, נהחרך בבשר ויבש עליהם כעץ ופקעו קודם הצות – יחזיר. אחר הצות – לא יחזיר. כברייתא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פ"ו ה"ג).

*אשקלני"ט צ"ל: אישקלטייר. מן הצרפתית העתיקה esclater – להתפוצץ.

